

บทที่ ๕

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

๕.๑ สรุปการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลสถานภาพของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้านสถานภาพผลการวิจัยพบว่า ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ๑๐๘ รูป ส่วนมากมีสถานภาพเป็นสามเณรจำนวน ๑๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๔ เป็นพระภิกษุจำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๖

ด้านอายุ พบว่าส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จำนวน ๗๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๒๕ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๑๖-๑๙ ปี จำนวน ๒๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๑๖ อายุระหว่าง ๒๐-๒๕ ปี จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๕ และตั้งแต่ ๒๖ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๐ ตามลำดับ

ด้านพรรษาพบว่า ส่วนใหญ่มีพรรษาดำกว่า ๕ พรรษาจำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๖๗ รองลงมาคือ ระหว่างพรรษา ๖-๙ พรรษา จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๕ ระหว่างพรรษา ๑๐-๑๕ พรรษา จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๕ และ ๑๖ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๐.๙๑ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกสามัญต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๑๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๔ ปริญญาตรีจำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๖ ส่วนปริญญาโทและปริญญาเอกไม่มี

ด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกบาลีนั้น พบว่า ส่วนมากเป็นเปรียญตรี (ป.ธ.๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓) จำนวน ๘๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๓๔ รองลงมาเป็นเปรียญโท (ป.ธ.๔ ถึง ป.ธ.๖) จำนวน ๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๔ และเปรียญเอก (ป.ธ.๗ ถึง ๘) จำนวน ๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๒ ตามลำดับ

ด้านภูมิภานา พบว่า ส่วนมากมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๘๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๓ รองลงมาภาคกลาง จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ ภาคเหนือ ๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๑ ภาคตะวันออก จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๐ และภาคใต้ จำนวน ๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๒ ตามลำดับ

๕.๑.๒ การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตยานนาวาสาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมทั้ง ๖ ด้านเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทร และบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการเรียนการสอน รองลงมา ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ โดยผลการศึกษาในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยในข้อที่มีการปฏิบัติงานสูงสุดได้แก่ เนื้อหาหลักสูตรเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน รองลงมา คือ สำนักเรียนให้การจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทุกระดับชั้นทุกปี และข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หนังสือแบบเรียนภาษาบาลีได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยในข้อที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงสุดได้แก่ ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามปัญหาข้อสงสัยในการเรียนได้รองลงมา คือ มีการวางแผนจัดตารางสอน การเรียนการสอนไว้ตลอดปี และข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ โดยในข้อที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงสุดได้แก่ ครูผู้สอนสามารถใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างน่าสนใจ รองลงมา คือ มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น และข้อที่นักเรียนมีความ

คิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ งบประมาณที่สถานศึกษาใช้เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนเพียงพอ และมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อได้แก่ ใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ ตามลำดับ

๔. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยในข้อที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงสุดได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาคือสถาบันการศึกษาให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เสมอและข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนตามลำดับ

๕. ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงสุดได้แก่ ผู้เรียนกับผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รองลงมา คือ ครูสอนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน และข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเหมาะสมในการกำหนดเวลาเข้าเรียน-เวลาพักตามลำดับ

๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ มีการสรุปผลการเรียนรู้ หลังจบการเรียนการสอนเสมอ รองลงมา คือ มีการกำหนดระยะเวลาการวัดผลและประเมินผลตามกำหนดเวลาเรียน และข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีการประเมินความรู้พื้นฐานก่อนการเรียนการสอนเสมอตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูจำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกบาลี และภูมิลาเนาโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านอายุของนักเรียน ด้านพรรษา และด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกสามัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

๑. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่จำแนกตามอายุ ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผล พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับนักเรียนที่มีอายุระหว่าง ๑๖-๑๙ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับนักเรียนที่มีอายุระหว่าง ๑๖-๑๙ ปี และนักเรียนที่มีอายุระหว่าง ๒๐-๒๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ และคู่อื่นๆ นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่จำแนกตามพรรษา ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกสามัญ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกสามัญต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นแตกต่างกับนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดแผนกสามัญปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ และคู่อื่นๆ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร จะเห็นได้ว่าอายุของนักเรียนมีผลอย่างมากต่อความคิดเห็น ทำให้นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่างกันทั้งในด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล ดังนั้น การวางแผนการศึกษาควรให้ความสำคัญกับช่วงอายุของผู้เรียนด้วย เพื่อให้แผนการศึกษาจะได้ ครอบคลุมนักเรียนในทุกช่วงอายุ

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๓ ด้านแรกคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาด้านหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ โดยจะได้นำมาอภิปรายผลเป็นรายด้าน ตามลำดับดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ข้อที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ เนื้อหาหลักสูตรเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีรสุข ธรรมสาร (อุปไซย) ที่ได้วิจัยเรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านหลักสูตรโดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการจัดการเรียนตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบัณฑิต ปญฺธิตเมธี (ชรินทร์) ที่วิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านหลักสูตร ผู้บริหาร อาจารย์ใหญ่ และครูผู้สอนทราบวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องด้วยหลักสูตรของพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหลักสูตรที่จัดเหมือนกันทั่วประเทศ ตามที่แม่กองบาลีสนามหลวงประกาศไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิมิตร กลิ่นดอกแก้ว ที่วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ด้านหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาในแต่ละรายเรื่องพบว่า เรื่องที่มีระดับสภาพการปฏิบัติสูงสุด คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหลักสูตรเฉพาะ ใช้เหมือนกันทั่วประเทศ

ส่วนข้อที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ แบบเรียนภาษาบาลีได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นั้นแสดงว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ยังไม่ค่อยมีการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ดังนั้น ครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงควรมีการประเมินและวิเคราะห์หลักสูตรก่อนนำไปใช้ เพื่อช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ข้อที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติมาก

ที่สุดคือ ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามปัญหาข้อสงสัยในการเรียนได้ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มีการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์)** ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในลำดับสุดท้ายคือ ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในสำนักเรียนจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย นั้นแสดงว่า สำนักเรียนจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่ทำมาโดยไม่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง แต่ผู้วิจัยกลับมองว่า เนื่องจากการเรียนการสอนและการสอบพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มีลักษณะพิเศษจากการศึกษาทั่วไป ดังนั้นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงไม่สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนใดๆ ได้มากนัก วิธีการเรียนการสอนจึงเน้นเรื่องของการท่องจำ การแปล และการฝึกเขียนภาษาไทยเป็นภาษาบาลีและภาษาบาลีเป็นภาษาไทย เป็นหลักสำคัญ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ข้อที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ครูผู้สอนสามารถใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างน่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธีรสุข ทุมมสาร (อุบลชัย)** ที่ได้วิจัยเรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี :กรณีศึกษาของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า ครูใช้สื่อการสอนตามสภาพจริงของเนื้อหาที่สอนมากที่สุดและข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนการสอน และใช้สื่อตามธรรมชาติช่วยในการเรียนการสอน

ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ครูใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ สอดคล้องกับการวิจัยของ **พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี (ชรินทร์)** ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีการจัดอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับครูผู้สอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาว **ชุลลพิกิต ร้อยพิลา** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานครพบว่า ด้านบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมมีขีดจำกัดเรื่องการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ อันอาจเป็นเพราะครูผู้สอนไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อดังกล่าว อีกทั้งสำนักเรียนมีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีจำกัด

๔. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรสุข ทุมมสาโร (อุปไชย) ที่ได้วิจัยเรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี :กรณีศึกษาของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อันดับที่สอง คือ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมนั้นแสดงว่าผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา และข้อที่นักเรียนมีความเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

๕. ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ผู้เรียนกับผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นั้นแสดงว่า นักเรียนมีความสามัคคีกันมีความรักกันมีความปรารถนาต่อกัน (ความเห็นของผู้วิจัย) เพราะฉะนั้นนักเรียนส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยกันจึงทำให้สื่อสารและเข้าใจกันง่าย และข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเหมาะสมในการกำหนดเวลาเข้าเรียน-เวลาพัก

๖. ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการสรุปผลการเรียนรู้หลังจบการเรียนการสอนเสมอ รองมาคือ มีการกำหนดระยะเวลาการวัดผล และประเมินผลตามกำหนดเวลาเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรสุข ทุมมสาโร (อุปไชย) ที่ได้วิจัยเรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี :กรณีศึกษาของสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการวางแผนกำหนดระยะเวลาการวัดผลและประเมินผล นั้นแสดงว่า การจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลมมีการใส่ใจต่อการเรียนการสอน เนื่องด้วยการวัดและประเมินผลพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้นั้นมีเกณฑ์ที่ค่อนข้างยาก ดังนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม จึงต้องมีการประเมินผลก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ก่อนที่จะสอบสนามวัดและส่งสอบสนามหลวงต่อไป ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ มีการประเมินความรู้พื้นฐานก่อนการเรียนการสอนเสมอ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ดังนี้

๑. ครูผู้สอนควรมีการประเมินและวิเคราะห์หลักสูตร ก่อนที่จะนำไปใช้ เพื่อให้สามารถทำตามหลักสูตรได้เต็มประสิทธิภาพ

๒. ควรมีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีสื่อการสอนให้เพียงพอ และต้องมีการฝึกอบรมให้ผู้สอนมีความรู้ความชำนาญในการใช้สื่อการสอนต่างๆ

๓. การจะให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษานั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างในด้านต่างๆ ของผู้เรียนด้วย

๔. ควรมีการส่งเสริมและสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๓.๒ การศึกษาวิจัย เรื่องการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเขตยานนาวา-สาทรและบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน ๖ ด้าน โดยสรุป ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีนโยบายการปรับปรุงเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนผู้สอนสามารถนำไปศึกษาเล่าเรียนได้ง่ายขึ้น

๒. ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีนโยบายส่งเสริม การจัดอบรมครูสอนแผนกบาลีทุกๆ ปี เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เข้าใจวิธีทั้งระบบเดิม และระบบใหม่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีนโยบายฝึกอบรมครูสอน ในการใช้สื่อทั้งแบบสมัยพุทธกาล และแบบสมัยใหม่ เช่น สื่อเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

๔. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีนโยบายให้ผู้สอนและผู้เรียนมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้วยการให้ออกไปทัศนศึกษาระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ทั้งทางส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

๕. ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีนโยบายจัดสถานที่การเรียนการสอน ให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมกับการศึกษาแผนกบาลี เช่น

บรรยากาศในห้องเรียนในห้องสมุด และรอบบริเวณอาคารเรียน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

๖. ด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีนโยบายการประเมินผลในสำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และใช้การวัดโดยให้สอดคล้องกับระบบการประเมินผลที่เป็นสากล มีทั้งข้อสอบเชิงอักษรศาสตร์เชิงประยุกต์ และระบบมุขปาฐะก่อนสอบสนามหลวง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนของครู โดยให้ความสำคัญแก่นักเรียนและครู พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณอย่างจริงจัง เพื่อปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน

๒. ควรศึกษาวิจัยการเรียนการสอนของครู โดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบในแผนกบาลี

๓. ควรศึกษาวิจัยการเรียนการสอนของครู โดยจัดกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกให้มากขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนแผนกบาลี ว่าเป็นอย่างไร